

K historii faunistického výzkumu prováděného entomologickým oddělením NM na jižní Moravě

Inspirací pro tento příspěvek byl seriál Vladimíra Hanáka o historii výzkumu drobných savců na Šumavě, v Novohradských horách a na Třeboňsku (Živa 2017, 1–4 a 6; 2018, 1–2 a 4). Zájem o hmyzí faunu lužních lesů na jižní Moravě vyplynul především z nemožnosti podnikat zahraniční cesty v dobách tvrdé normalizace v 70. letech 20. stol., a tak se pozornost pracovníků entomologického oddělení Národního muzea v Praze obrátila na méně prozkoumaná území tehdejšího Československa. Entomologický výzkum jihomoravského luhu prováděly ale samozřejmě i jiné organizace, především v poslední době se zde angažuje řada institucí. Soustředím se tudíž jen na práci členů výše zmíněného oddělení NM (viz Živa 2014, 5: CXXII). Záměr byl podporován i tehdejšími orgány ochrany přírody, a tak se zrodil plán na inventarizační výzkum vybraných skupin hmyzu (především brouků) lužních biotopů jižní Moravy. Bohužel, původní luh u Drnholce na Dyji byly tou dobou již minulostí a velká část lužních lesů na soutoku Dyje, Svratky a Jihlavy mizela před očima pod hladinou megalomanských věstonických nádrží. Soustředili jsme se tedy na zbytky lužních lesů na soutoku Moravy, Dyje a Kyjovky (obora Soutok), což s sebou neslo zcela zásadní problém – toto území bylo až do r. 1989 téměř celé v přísně střeženém hraničním pásmu. Proto bylo nutné žádat rok co rok na ministerstvu vnitra o povolení ke vstupu.

Popravdě řečeno, inspirací nám byly tehdy naprosto nečekané nálezy druhů brouků, které zde byly zjištěny místními amatérskými entomologickými průkopníky (viz také Živa 2014, 5: CVIII–CX), zaměstnanci Státních lesů, Bedřichem Kunovským a Engelbertem Hepnerem. Zvláště druhý z nich, Engelbert „Bertek“ Hepner

(obr. 4), jenž byl dlouhá léta hajným na Pohansku, se zasloužil o slávu zdejších entomologických lokalit. Byl to skvělý člověk a obrovský znalec bionomie xylofágů brouků, především krasců (Buprestidae) a tesaříků (Cerambycidae), který se s námi o své znalosti nezištně děлил. Právě on vůbec poprvé zjistil na našem území

výskyt jihoevropských a teplomilných krasců, např. *Anthaxia senicula*, *A. hackeri*, *Lamprodila mirifica* nebo *Acmaeodera octodecimguttata* (obr. 3). Na tehdejší dobu to byly údaje naprosto šokující, a proto jsme se (nejprve jen s kolegou Josefem Jelínkem) s chutí a elánem vrhli do lůna jihomoravských luhů. Měli jsme ještě jeden stimul; v krátkém období liberalizace (před invazí vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968) se nakrátko otevřela cesta z Břeclavi na zámeček Pohansko, kde byla instalována archeologická expozice. Hned na začátku cesty byla skládka pily v Břeclavi, kam se vyvážela kůra a jiný odpad z tohoto obrovského podniku. Tento „odpad“ se sem svážel dlouhá léta a vrstva materiálu byla silná několik metrů. Díky tlenu této hmoty byla teplota skládky značně vysoká a především téměř konstantní, takže umožňovala přežívání a rozmnožování i velice teplomilných organismů. Těsně před znovuzavřením cesty na Pohansko jsme lokalitu navštívili s prof. Karlem Hůrkou (v září 1968) a zjistili jsme zde řadu teplomilných druhů střevlíků (Carabidae), mimo jiné zavlečený druh *Pterostichus caucasicus*, který se zde čile rozmnožoval. Přirozeně se tu rozmnožoval i cvrček domácí (*Acheta domestica*) a již nikdy potom jsem nikde neviděl tak obrovské množství nosorožika kapucínka (*Oryctes nasicornis*) jako na této skládce. Bohužel, nesmírně zajímavý mikrobiotop zanikl s ukončením provozu břeclavské pily.

V první fázi našich sběrných cest jsme využívali ubytování v Zámeckém hotelu v Lednici (což je dnes nemyslitelné, ale tehdy stála jedna noc 30 Kčs), nádražní ubytovnu v Lanžhotě (tam stála jedna noc dokonce pouhých 20 Kčs) a zámeček Belveder

1 I tak to vypadalo v centru lednického zámeckého parku v r. 1989 před jeho „revitalizací“.

2 Krasec *Eurythrea quercus*, jehož vývoj probíhá v obnažených, starých jizvách („zrcadlech“) starých dubů a patří mezi nejvzácnější druhy našich kraseců (viz také Živa 2015, 2: 80–81).

3 Krasec *Acmaeodera octodecimguttata* se vyvíjí v odumřelých kmenech a silných větvích starých dubů a okolí Břeclavi je jediným místem, kde se tento brouk na našem území vyskytuje.

4 Engelbert (Bertek) Hepner, jeden z čelných průkopníků výzkumu broučích fauny jihomoravských luhů, dlouholetý polesný na Pohansku, u největšího jilmu vazu (*Ulmus laevis*) v oboře Soutok. Foto z archivu J. Netíka (polesí Soutok)

5 Mezinárodní návštěva maringotky, která skončila ve vinném sklepe Antonína Korába v Lednici. Zleva Vít Kubáň, Svatopluk Bílý, Charles L. Bellamy (USA), Mark G. Volkovič a Margarita J. Dolgovskaja (oba z Ruska). Foto A. Koráb

6 Památný dub na Pohansku, který vydal mnohé prvonálezy brouků z českého území. Strom bohužel už 25 let neexistuje, snímek byl pořízen v r. 1991.

ve Valticích, který tehdy patřil Parazitologickému ústavu Československé akademie věd. Teprve daleko později (v r. 1983) získalo entomologické oddělení NM zánovně maringotku, která byla umístěna na břehu Prostředního rybníka v Lednici, ale to už je další kapitola.

V hraničním pásmu bylo nemožné používat jakékoli druhy pastí nebo lapáků, natožpak světelné pastí. Prostor jsme museli opustit vždy před setměním, a tím byly naše aktivity omezeny pouze na smýkání, sklepávání a individuální sběr. Když jsme se potřebovali dostat do korun stromů, museli jsme na ně vylézt, protože použití žebříku nebo lan se rovnalo pokusu o narušení státní hranice. Před každým vstupem do hraničního prostoru jsme se museli napřed hlásit s patřičnými „lejstry“ na velitelství praporu pohraniční stráže v Břeclavi, což představovalo nemalé zdržení. K tomu jsme museli připočítat čas nutný

na dopravu do Břeclavi, a pak teprve pěšky na Soutok, nikdo z nás tehdy auto nevládnul. Díky těmto povinným zastávkám jsme na velitelství během let narazili na několik různých důstojníků (vesměs podplukovníků), málokdy střídavých. Na jedno z těchto setkání nikdy nezapomenu, protože připomínalo špatný film: na stole soudruha podplukovníka zazvonil jeden asi ze 7 telefonů a silně podnapilý podplukovník střídavě zvedal a zase odhazoval sluchátko za sluchátkem, než trefil to pravé. Nakonec se ke mně důvěrně naklonil a řekl: „Soudruhu, proč my tady vůbec jsme? Když chce přeci někdo utéct, tak si koupí zájezd s Čedokem a neenechá po sobě střílet na hranici.“ Světlou výjimkou zde byl lékař útvaru, major Kaňa, který byl sám amatérským entomologem a nejenže nám doporučil řadu zajímavých lokalit, ale mnohokrát nás služebním vozem dopravil až na místo a ušetřil tak zcela potupných zastávek a výslechů na jednotlivých rotách. Tato pravidelná zdržení v Břeclavi, při kterých nám zároveň nikdy nikdo vstup do pásma neodepřel, nebyla nejhorší. Po vstupu do pásma jsme museli projít přes dvě rotu pohraniční stráže (Lány a Ruské domky), kde zcela neomezeně vládli velitelé rot, kteří nám mohli, nebo nemuseli povolit další pochod, případně práci v okolí roty. Většinou to záviselo na jejich momentální náladě, promile alkoholu v krvi a sympatiích, jež většinou nebyly valné. Někteří z těchto velitelů nám práci znemožňovali soustavně, naštěstí na těchto postech vládla silná fluktuace a jenom s málokterým jsme se setkali vícekrát. Stalo se nám tudíž několikrát, že nás takový mocipán poslal zpátky a den byl ztracený. Vzhledem k výše popsaným obstrukcím na samotný sběr zbývalo jen několik hodin denně, ale přesto jsme to zkoušeli znovu a znovu v předtuše zajímavých nálezů a v touze sbírat někde, kde skoro nikdo před námi ještě nesbíral.

Hned při jedné z prvních exkurzí jsme našli první exemplář kovaříka *Ampedus ruficeps*, jenž byl do té doby znám pouze z jediné lokality na Slovensku. Bylo to v obrovském polomrtvém starém dubu hned u archeologického naleziště na Pohansku (obr. 6). Tento památný strom vydal v následujících letech ještě mnoho

vzácných druhů brouků včetně prvná-
lezů pro naše území a patřil vždy mezi
povinné zastávky při cestě na Soutok.
Bohužel, strom již dávno neexistuje. Pa-
matuji si, že při jedné z nepodařených
výprav, kdy mě místní „panovník“ poslal
zpět, jsem na zpáteční cestě našel pod
kůrou odumřelého habru zcela rozpadlé
torzo tesaříka alpského (*Rosalia alpina*).
Nevěřil jsem vlastními očima a o nález
jsem ani moc nemluvil, aby mě kolegové
neměli za blázna. Předpokládalo se, že
tento druh žije pouze v horských buko-
vých lesích především karpatského pás-
ma. V současné době byl opětovně na Sou-
toku nacházen kolegy z Brna a Českých
Budějovic (Živa 2012, 5: 247–250). Obdob-
ně nález druhu *Phryganophilus rufithorax*
(lencovití – Melandryidae) na Pohansku
způsobil nemalé pozdvižení, protože byl
do té doby znám jen z několika málo loka-
lit v bukových horských pralesích Slove-
nska. Zdá se, že rozšíření podobných „pra-
lesních reliktnů“ není otázkou nadmořské
výšky nebo orografické oblasti, ale spíše
zachovalosti biotopů. V těchto raných
dobách jsme na Soutoku ještě nacházeli
značné množství více či méně zdravých,
nebo naopak odumřelých, ale ještě stoji-
cích obrovských dubů a jilmů (obr. 7), kte-
rých se dosud nedotkla ruka entomologa
(říkali jsme jim panenské duby). Při jedné
z exkurzí jsem našel takový dub poblíž
rezervace Cahnov. Z dutiny se valil rudý
trouch té nejlepší jakosti, jakou si mohou
larvy kovaříků ke svému vývoji přát. Hned
zpočátku se na mě vysypalo množství
jedinců tehdy vzácného kovaříka druhu
Ampedus cardinalis (obr. 8) a našeho nej-
menšího roháčka *Aesalus scarabaeoides*.
Jak jsem pokračoval dále do hloubi stro-
mu, zajímavých brouků přibývalo, až jsem
narazil na klubko smotaných drátů. Po-
myslel jsem si něco o „čuněti“, které moh-
lo do tak nádherného stromu nacpat něco
podobného, a dráty jsem vytrhl, abych
mohl pokračovat v práci. V dále se začaly
ozývat rány vybuchujících světlic a jiných
„rachejtlí“, ale to jsem přičítal nějakému
cvičení pohraničnicků, ta zde probíhala veli-
ce často. Během asi pěti minut ale za mnou
s kvílením brzd a sirén zastavily dva
vojenské „gazy“ s psovodem a několika
samopalníky. Pes cvakal čelistmi a samo-
palníci závěry samopalů vzor 68 a bez
jakéhokoli vysvětlení mě odvezli na rotu
Ruské domky, kde mě „přivítal“ do ruda
rozpálený velitel a nepřítelně na mne
řval, že jsem zničil zabezpečovací systém
ochrany státní hranice v délce x kilometrů
a jak si zodpovím, že je mou vinou hrani-
ce bez ostrahy. Kdyby k tomu měl pravomoc,
tak mě prý nechá na místě zastřelit. Ještě
dodal, že pokud tady bude velitelem
on, tak se sem žádná takové individuum
už nedostane. Pak mě nechal odvézt dal-
ším „gazem“ do Lanžhota, což jsem uvítal,
protože právě tam jsem tehdy bydlel.

Podobných zážitků máme z těchto dob
ze Soutoku spoustu, našťastí tento velitel
roty zmizel a při naší další návštěvě Rus-
kých domků už tam zase byl někdo jiný,
který se nám dokonce snažil pomoci v nou-
zi. To bylo tak – s kolegy Josefem Jelínkem
a Jánem Mackem jsme chystali velkou pod-
zimní akci zaměřenou na mykofágní brou-
ky na Soutoku. Bydleli jsme tehdy ve Valti-

cích na Belvederu a náš další kolega Vít
Kubáň nabídl pro tuto akci svůj vůz zva-
ný Bobina. Byla to více než opotřebova-
ná Octavia Combi z r. 1969, zaparkovaná
u nádraží v Podivíně, protože už nemohla
za světla na žádnou z hlavních silnic. Do-
jeli jsme tedy do Podivína, po delším pře-
mlouvání jsme ji nastartovali a odjeli smě-
rem Lanžhot. Už po cestě začala Bobina
podezřele škytat, což několikrát zopako-
vala cestou přes oboru a asi půl kilometru
před Ruskými domky „chcípala“ definitiv-
ně. Došli jsme na rotu a k naší radosti tam
už byl jiný velitel. Nabídl nám, že když
auto dotlačíme do dílny, tak se jejich tech-
nik na něj podívá. Technik opravdu svému
řemeslu rozuměl, hned věděl, o co jde, ale
jako každý odborník házel všechny vyjm-
té součástky na jednu hromadu. Když
dával motor zase do původního stavu, jed-
na z mnoha maticek mu spadla dovnitř,
do vany motoru. Musel proto sundat čelo
motoru, aby se k ní dostal. V tu chvíli zača-
ly houkat sirény, protože byl vyhlášen
poplach pro celou jižní Moravu. Jak jsme
se posléze dozvěděli, někdo se snažil do-
stat k drogám, zastřelil v Brně lékárníka
i přivolaného policistu a bylo podezření,
že bude chtít utéct přes hranice. Technik
roty jen prohlásil, že kdyby to trvalo déle,
abychom auto zkusili dát dohromady sami,
a zmizel. To bylo někdy okolo poledne.
Posedávali jsme v nevytopené dílně (byl
listopad) až do setmění a místní kuchař
nám občas přinesl ešus horké polévky. Asi
v 10 hodin v noci jsme se, naprosto zou-
falí, pustili do sestavování motoru. Před
námi byla hromada neznámých součástek
a nikdo z nás motorům nerozuměl. Proto-
že jsme ale byli tři, o každé rozporupné
součástce jsme hlasovali, kam s ní. Nako-
nec, asi hodinu po půlnoci, jsme motor
složili a zbyly tři malé součástky, které
nikam „nepasovaly.“ Když jsme se roz-
hodli, že zkusíme odjet, byl poplach odvo-
lán a náš technik se vrátil. Zběžně vůz pro-
hlédl a prohlásil, že ty zbylé součástky
nejdou důležité a že můžeme odjet. Naše
sebevědomí vyrostlo do kdy nebývalé výše

a vyjeli jsme. Technik ještě zařídil, aby po
nás nikdo nestřílel (měli jsme opustit pro-
stor do setmění) a vše vypadalo, že jsme
vyvázli sice bez brouků, ale i bez velkého
průšvihů. Ale už při přejezdu trati pod
Břeclaví začala Bobina opět škytat a před
břeclavskou hlavní poštou dosloužila. Do-
tlačili jsme ji na náměstí, před prodejnu
s květinami jsme ji odstavili a zbylé tři
součástky pověsili v sáčku pod volant. Pak
jsem pochodovali pěšky mrazivou nocí až
do Valtic a cestou si nás podávala jedna
hlídka pohraničnicků za druhou, protože
cesta vedla podél hraničního pásma. Tak
skončila jedna z výprav za mykofágními
brouky na Soutoku.

Samozejmě jsme se nesoustředili pou-
ze na oboru Soutok, sběry jsme prováděli
i v zámeckém parku v Lednici (obr. 1),
okolo soustavy lednických rybníků a ve
zbytcích luhy a v mokřadech podél Dyje
pod věstonickým nádržemi (Křivé jeze-
ro, Květné jezero, Pastvisko), v Kančí obo-
ře a posléze i na Pálavě, Dunajovických
kopcích a v Milovické oboře. Na několika
místech jsme zjistili do té doby nesmírně
vzácné druhy kovaříků (Elateridae), které již
celá desetiletí nikdo nesbíral, jako *Ischno-
des sanguinicollis*, *Anchastus acuticollis*,

7 Skupiny solitérních dubů a jilmů vazů na Pohansku jsou už také dávnou minulostí (1981).

8 Kovařík *Ampedus cardinalis*, jehož vývoj probíhá v červeném, nepříliš vlhkém trouchu odumřelých dubů, vzácně i jiných stromů.

9 Boj s bujnou vegetací v okolí služební maringotky je nekonečný (1987). Foto J. Chytil

10 Současný stav maringotky využívané jako výzkumná stanice entomologického oddělení Národního muzea u Prostředního rybníka. Národní přírodní rezervace Lednické rybníky. Snímky S. Bílého, pokud není uvedeno jinak

Ampedus dubius a mnoho dalších. Zjistili jsme také, že na několika málo místech zde ještě přežívají zbytkové populace mokřadního střevlíka mřížkovatého (*Carabus clathratus*), jenž býval dříve celkem hojný v lužních lesích pod Pálavou. Výstavba věstonických nádrží ale jeho biotop zcela zničila a druh nyní živoří jen na Soutoku a několika málo místech mimo oboru. Při sběrech v Zámeckém parku a jeho bezprostředním okolí jsme rovněž zjistili i tak vzácné druhy krasců, jako jsou *Anthaxia hackeri*, *A. tuerki* nebo *A. olympica*. Jelikož se tyto lokality nacházejí mimo hraniční pásmo, mohli jsme používat i noční světelné lapáky, a tím se spektrum zajímavých a z této oblasti dosud neznámých druhů rozšířilo o zástupce jiných čeledí, např. *Colydiidae*, *lencoviti* (*Melandryidae*), *potemnikoviti* (*Tenebrionidae*), *Triaxiidae* (nyní součást kovaříkovitých) nebo *vrubounovití* (*Scarabaeidae*). Nesmírně nám pomohlo, když byla u Prostředního rybníka v Lednici umístěna na jaře 1983 služební maringotka, která umožnila bezplatné ubytování „takřikajíc přímo na place“.

Maringotka

Jak už bylo řečeno, umístění maringotky u Prostředního rybníka nám velice usnadnilo práci (obr. 10). Jednak jsme získali možnost bezplatného ubytování, a také

jsme měli první dopravní prostředek – jízdní kolo značky Ukrajina. Byl to víceméně danajský dar, protože: „Kdo nepoznal, co je dřina, neměl kolo Ukrajina.“ Je pravda, že cesta na Soutok se značně zkrátila, protože na kole se dalo použít lesních cest přes Poštornou a dřevěný most až na Pohansko, ale stejně to bylo od maringotky až k soutoku Moravy a Dyje a zpět téměř 50 km. Od té doby mám tzv. ukrajinské koleno, které potřebuje čas od času péči ortopeda. Dlouhá léta jsem pak používal malý motocykl Babetta, deponovaný v Lednici u vinaře Antonína Korába.

Původně byla maringotka instalována těsně u trati Břeclav–Lednice u bezpečnostního přepadu Prostředního rybníka. V následujícím roce byla přemístěna na louku u bývalé hájovny zvané Stovka, kde vydržela až do r. 2006. Poté byla odsunuta asi o 100 m dále na západ, aby nezůstala uprostřed koňského výběhu. To už byla vyzdvížená na stojinách (brzy se ale někdo „postaral“ o všechna kola a část vnějších struktur). Nyní stojí holé torzo neschopné jakéhokoli přesunu už jen na stojinách. Dřívější umístění maringotky uprostřed výběhu se ukázalo jako zcela nevhodné. Koně ji stále ohryzávali a zdálo se, že jim v tom nic nezabrání. Obzvláště si oblíbili přistavitelné schůdky a nepomáhalo ani sypání pepře, soli, ani ničeho jiného, s výjimkou ředidla 6006, což bylo ovšem neekologické a také dosti drahé. Někteří koně byli navíc agresivní, takže pobyt v maringotce nebyl zcela bez rizik. Docházelo i ke kuriózním situacím, např. při pravidelném natírání maringotky, kdy se koně drbali o čerstvě natřenou stěnu, zatímco jsme natírali odvrácenou část. Po pastvině pak pobíhali zčásti zelení koně. Od r. 2006 stojí maringotka mimo koňský výběh a nastal další problém – boj s vegetací (obr. 9). Její okolí je nutné neustále zbavovat výmladků osik, kopřiv a bohlavu, jinak by brzy zmizela v džungli místní velice životaschopné vegetace. Nevýhodou tohoto stacionáru je, že není připojen na elektrickou síť, a také s vodou je problém. Nejbližší

zdroj pitné vody (lesní studánka poblíž Nového dvora) vzal za své už před mnoha lety při vykácení a necitlivém vyfrezování zbytku okolního lesa. Poté jsme pitnou vodu získávali od Bohumila Lošťáka, který obýval domek u Tří Grácií. Po jeho smrti (2017) je nutné vodu dovážet buď z Hlohovce, nebo z Lednice. Zpočátku bylo také nutné okolí maringotky „civilizovat“, protože opuštěné místo přímo svádělo k zakládání nelegálních skládek.

V dobách prvních cest na jižní Moravu jsme začali naše sběry v zámeckém parku v Lednici. Bydleli jsme téměř na místě a byla to i vysněná lokalita nejvzácnějších brouků u nás. Park však tehdy vypadal jinak než dnes (obr. 1). Páso se v něm, byla zde hojnost srnčí zvěře, která likvidovala náletové kroviny, nyní obrůstající solitérní staré stromy, a hlavně, bylo to ještě před zoufalou regulací (rozuměj kanalizací) Dyje. Ta způsobila pokles hladiny spodní vody až o 2 m, což mělo za následek hromadné odumírání staletých dubů a jilmů. Byl zde i dostatek stojících a ležících prastarých stromů v různém stadiu rozkladu, takže v podstatě šlo o entomologický ráj. Teprve potom jsme se začali více věnovat i vzdálenějším lokalitám v oboře Soutok.

K tragické události z hlediska maringotky došlo 19. ledna 2007. Orkán Kyrill ji převrátil na bok a navíc vyvrátil vedle stojící mohutnou borovici o průměru 80 cm, která padla napříč přes maringotku. Následky byly devastující – veškeré vnitřní zařízení zničeno, západní stěna i s oknem prolomena spadlou borovicí, jediné, co zůstalo nepoškozené, byla střecha. Jenom díky přátelské a nezištné výpomoci ze strany lednického zámku a úsilí několika málo členů entomologického oddělení se podařilo během jara a léta 2007 uvést maringotku opět do provozu.

Dobré vztahy je nutné udržovat vždy a všude. Takové nadstandardní vztahy panují i mezi entomologickým oddělením a vedením lednického zámku. Zámecký park je ve správně zámku a je současně i přírodní rezervací (součást národní přírodní

rezervace Lednické rybníky), takže jakýkoli výzkum je nutné koordinovat s vedením zámku. K navázání vztahů došlo na jaře 1989 dosti kuriózním způsobem. V noci jsem se vracel na výše zmíněném kole z parku, když jsem byl osloven noční ostrahou: „Bralo to dneska?“ Vysvětlil jsem, že nejedu z ryb, ale z nočního sběru hmyzu. Ostraha, bývalý policista pan Veverka, přímo povyskočil radostí a pravil: „A to se tady nesmí!“ Nepomohlo ani povolení z ministerstva kultury a pan Veverka mě odvedl do služební místnosti, kde mi hodlal celý úlovek zabavit. Na upozornění, že zabavený materiál je majetkem Národního muzea, a tudíž i ministerstva kultury, a že požadují protokol o zabavení nasbíraných exemplářů, řekl, že to tedy sepíšeme. Neochotně začal sepisovat protokol, ve kterém stálo, že mi zabavuje 6 exemplářů hmyzu (to bylo 6 největších brouků, které našel). Upozornil jsem ho, že ve smrtičce je několik set drobných exemplářů a že si přeji, aby je spočítal a řádně uvedl do protokolu. To bylo zcela nad jeho síly, takže prohlásil, že se musí počkat na „šéfa“ (kastelána, pana Václava Holásku), který je na jednání (téměř o půlnoci!), ať přijdu později. Strávil jsem proto příjemnou hodinu v nedalekém vinném sklípku a dostavil se k předvedení. Otevřel mi sympatický vousatý muž s dýmkou, já jsem zrovna také třímal dýmku v zubech, a v první vteřině jsme byli kamarádi. Pan Veverka čekal na rozhodnutí „šéfa“ do brzkých ranních hodin, kdy jsem se pokoušel po mnoha beznadějných pokusech odjet do maringotky (přespal jsem nakonec v nejbližším křoví). Od té doby se datují úzké vztahy s lednickým zámkem, bez nichž by už nebylo ani maringotky, ani dalších výzkumů tamější entomofauny.

Václav už je na pravdě Boží, ale jeho vzácná žena, současná kastelánka paní Ivana Holásková, s námi nadále spolupracuje a také my ji informujeme o všech našich aktivitách nejen na území Zámeckého parku.

Tím, že entomologické oddělení získalo maringotku a ještě k tomu v tak atraktivní lokalitě, se zvýšil zájem o výzkum nejen mezi členy oddělení, ale i mezi ostatními institucemi a amatérskými entomology. Hned v prvních letech fungování této stanice došlo k zajímavým faunistickým nálezům. Byl zde např. poprvé na území České republiky zaznamenán tesařík *Calamobius filum*, a to hned v nebývalém množství přímo v okolí maringotky. Z okolí byly dále popsány dva nové druhy krasců: *Agrilus kubani* z ochmetu evropského (*Loranthus europaeus*) a *A. viscivorus* ze jmelí bílého (*Viscum album*). Druhý z nich byl později ztotožněn s *A. graecus* popsáným podle jediné samice z Řecka.

S některými druhy hmyzu je ale třeba doslova bojovat přímo v maringotce. Za okenicemi si s železnou pravidelností staví hnízda vosíci (*Polystes* sp.) a pod podlahou různé druhy vos (*Vespa* sp.). Před několika lety si své nápadné hnízdo uvnitř maringotky postavila vzácná včela maltářka zední (*Chalicodoma parietina*) a v loňském roce zase zednice ryšavá (*Osmia rufa*) znehodnotila zámek u dveří, když ho vyplnila svým jako beton tvrdým hnízdem. Kdysi jsem po delší přestávce otevíral okenice a z prostoru mezi oknem a okenicí se na mne vysypalo několik desítek netopýrů (nejspíše některý z druhů rodu *Myotis*), kteří si zde vybudovali letní kolonii.

Spolu s obnovením pastvy především koní se na lokalitu vrátila řada koprofág-

ních druhů brouků, např. výkálník pečlivý (*Copris lunaris*) nebo chrobák *Geotrupes spiniger*. Druhý jmenovaný zpestřuje pozdně letní večery nezaměnitelným „bručením“ vydávaným za letu. Díky pastvě v bezprostředním okolí maringotky se tu vyskytují i méně nápadné druhy koprofágních brouků, např. hnojníků z rodu *Aphodius* (některé z těchto druhů se na našem území vyskytují pouze zde), ale i zástupci jiných čeledí vázaných na tento specifický mikrobiotop. V posledních dvou až třech letech jsme přímo kolem maringotky také zaznamenali hromadný výskyt teplomilného chrousta *Anoxia pillosa*, jenž se u nás dříve vůbec nevyskytoval.

Maringotka poskytla dokonce útočiště mezinárodním týmům. V dubnu 1990 se zde sešla také část mezinárodního setkání „krascařů“ (obr. 5), kteří zde strávili dvě noci, i když maringotka „praskala ve švech“. V rámci tohoto setkání jsme navštívili rovněž Pálavu. Během poslední noci přišla sněhová vánice, která nás téměř odřízla od světa (dvě ze tří možných ústupových cest zatarasily popadané stromy a závěje).

Velice potěšitelné je i zájem mladé generace entomologického oddělení na práci ve stacionáru. Tím, že téměř každý zájemce už může používat buď služební, nebo soukromý vůz, stala se z lednické maringotky základna pro entomologický výzkum prakticky na celé jižní Moravě. Hraniční pásmo je, doufejme, už navždy otázkou historie, takže dalšímu výzkumu této velezajímavé oblasti nic nebrání. Stačí jen domluvit se s lesní správou v Lanžhotě na povolení vjezdu automobilem do obory Soutok za účelem výzkumu. Pěšky, na kole nebo na malém skútru je lokalita volně přístupná.

Pozvánka na výstavu se Živou

Krkonoše – eldorádo botaniků

Výstava fotografií Miloslava Studničky, ředitele Botanické zahrady Liberec a dlouholetého člena redakční rady Živy, věnovaná květeně Krkonoš a předvedená během letní sezony 2018 v Botanické zahradě Liberec se dočkala nečekaně velkého zájmu. Mnohý návštěvník mohl poprvé spatřit i nejnápadnější krkonošské rostliny a z krátkého komentáře se dozvědět něco z jejich života. Výstavu v celém rozsahu sice není možné vměstnat do prostor kavárny knihkupectví Academia na Václavském náměstí v Praze, ale přesto se tam ocitá pozoruhodně bohatý výběr. Jeho smyslem je prosté konstatování vyjádřené názvem utvořeným speciálně k němu: Krkonoše – eldorádo botaniků.

Galerie a literární kavárna knihkupectví Academia prosinec 2018 v Praze

1 Jestřábník alpský (*Hieracium alpinum*). Na vyfoukávaných holích nejvyšších poloh Krkonoš, v nejdrujnějších podmínkách, roste tento severský druh, pronikl i do dalších evropských vysokohorů. Jestřábníky alpské měly na Vysokém Kole ještě 21. června pouze huňatá poupata a jen zřídka, někde za balvanem, již kvetly. Foto M. Studnička